

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення інженерно-технічного облаштування державного кордону України та відведення земельних ділянок для потреб Державної прикордонної служби України»

1. Мета

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення інженерно-технічного облаштування державного кордону України та відведення земельних ділянок для потреб Державної прикордонної служби України» (далі – проєкт Закону) розроблено з метою забезпечення заходів з інженерно-технічного облаштування державного кордону України (в першу чергу на ділянках кордону з російською федерацією та республікою білорусь), відведення земельних ділянок для потреб національної безпеки і оборони, будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій військовими частинами Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужба).

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Законом України від 24 лютого 2023 року № 2952-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України» (далі – Закон) ширину земельних ділянок, що можуть надаватися в постійне користування військовим частинам Державної прикордонної служби України вздовж лінії державного кордону України з російською федерацією та республікою білорусь, розширено з 30-50 м до 2 км.

Разом із тим на сьогодні залишаються не внесеними зміни до Земельного кодексу України та Лісового кодексу України в частині:

виключення зі складу лісового фонду зелених насаджень у межах земельних ділянок шириною більше 50 м на кордоні з російською федерацією та республікою білорусь, переданих у постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби для потреб інженерно-технічного облаштування державного кордону України, а також виключення земельних ділянок, зайнятих зазначеними насадженнями, зі складу земель лісгосподарського призначення. Зазначена проблематика призводить до різного статусу лісових насаджень у межах ділянок, які передані військовим частинам Держприкордонслужби для облаштування кордону;

звільнення від відшкодування збитків на період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях та протягом одного року з дня його припинення чи скасування в разі вилучення з постійного користування сільськогосподарських угідь, лісових земель, чагарників на земельних ділянках державної та комунальної власності шириною більше 50 м на кордоні з російською федерацією та республікою білорусь, що збільшує фінансове навантаження на

МВС № 33984/01/39-2026 від 19.08.2026 (2597346)

Підписав: Вигівський Іван Михайлович

Сертифікат: 6C9E48EB050893DA0400000047810200D4FE0600

Дійсний: з 17.07.2026 08:55:25 по 17.07.2028 08:55:25

прикордонне відомство в умовах збройного вторгнення держави-агресора, а також ставить у залежність інженерне та фортифікаційне облаштування кордону з російською федерацією та республікою білорусь від процедури відшкодування збитків державним та комунальним підприємствам.

Також Законом доповнено положення Земельного кодексу України (пункт 27¹ розділу X) щодо заборони вилучення, зміни цільового призначення, надання (передачі) у власність або користування громадянам чи юридичним особам земельних ділянок, переданих (наданих) у постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, крім випадків віднесення їх до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, лісогосподарського призначення, відчуження для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.

При цьому термін «відчуження для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» відповідно до статей 146, 147 Земельного кодексу України, а також Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» застосовується для регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі відчуження земельних ділянок, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб.

Таким чином, на період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях та протягом одного року з дня його припинення чи скасування вилучення земельних ділянок, які надані в постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби для потреб інженерного та фортифікаційного облаштування державного кордону України, фактично заблоковано (крім випадків віднесення ділянок до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, лісогосподарського призначення) через застосування невідповідного терміна.

Також на цей час відсутні спеціальні нормативно-правові акти, які б регулювали питання видалення насаджень на земельних ділянках, переданих військовим частинам Державної прикордонної служби України (зазначені насадження не належать до лісового фонду України відповідно до положень абзацу п'ятого частини другої статті 4 Лісового кодексу України), що в подальшому може призвести до затримки виконання заходів з облаштування державного кордону України, неправомірного видалення дерев та чагарників тощо.

Отже, є нагальна необхідність у:

внесенні змін до Земельного кодексу України та Лісового кодексу України з метою виключення із складу лісового фонду зелених насаджень у межах земельних ділянок шириною більше 50 м на кордоні з російською федерацією та

республікою білорусь, переданих у постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби для потреб інженерно-технічного облаштування державного кордону України, а також виключення земельних ділянок, зайнятих зазначеними насадженнями, зі складу земель лісогосподарського призначення, для уніфікації підходу до статусу дерев та чагарників, які розташовуються на земельних ділянках, переданих в постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби;

звільнення військових частин Держприкордонслужби на період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях та протягом одного року з дня його припинення чи скасування від відшкодування збитків при вилученні з постійного користування земельних ділянок державної та комунальної власності шириною більше 50 м на кордоні з російською федерацією та республікою білорусь для зменшення фінансового навантаження на державний бюджет в умовах збройного вторгнення держави-агресора;

приведення термінології стосовно можливості вилучення земельних ділянок, які надані у постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби, для суспільних потреб до норм земельного законодавства (статті 149 Земельного кодексу України), при цьому, з метою усунення надмірної дискреції для суб'єктів, що можуть вилучати земельні ділянки, та недопущення безпідставного позбавлення військових частин Держприкордонслужби права користування землями оборони, пропонується передбачити, що таке вилучення здійснюється виключно за письмовим погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону України;

врегулювання порядку видалення дерев і чагарників в межах земельних ділянок, переданих у постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби для потреб інженерно-технічного облаштування державного кордону України (за аналогією із зеленими насадженнями в межах населених пунктів, порядок видалення яких регламентовано Законом України «Про благоустрій населених пунктів» та постановою Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2006 року № 1045 «Про затвердження Порядку видалення зелених насаджень у населених пунктах»).

3. Основні положення проєкту акта

Проєкт Закону передбачає внесення змін до Земельного кодексу України та Лісового кодексу України, Закону України «Про використання земель оборони».

Проєктом Закону пропонується:

внести зміни до Земельного та Лісового кодексів України щодо виключення зі складу лісового фонду зелених насаджень в межах земельних ділянок шириною більше 50 м на кордоні з російською федерацією та республікою білорусь, а також виключити земельні ділянки, зайняті зазначеними насадженнями, зі складу земель лісогосподарського призначення;

звільнити на період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях та протягом одного року з дня його припинення чи скасування військові частини Держприкордонслужби від відшкодування збитків у разі вилучення з постійного користування сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників на земельних ділянках державної та комунальної власності при відведенні земельних ділянок шириною від 50 м до 2 км на кордоні з російською федерацією та республікою білорусь;

привести термінологію стосовно можливості вилучення земельних ділянок, які надані у постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби, для суспільних потреб відповідно до норм земельного законодавства;

врегулювати порядок видалення дерев і чагарників у межах земельних ділянок, переданих у постійне користування військовим частинам Держприкордонслужби для потреб інженерно-технічного облаштування державного кордону України.

4. Правові аспекти

У цій сфері правового регулювання діють:

Земельний кодекс України;

Лісовий кодекс України;

Закон України «Про використання земель оборони»;

Закон України «Про державний кордон України»;

Закон України від 29 жовтня 2019 року № 232-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення інженерно-технічного облаштування та утримання державного кордону»;

Закон України від 24 лютого 2023 року № 2952-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація Закону здійснюватиметься за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на утримання Державної прикордонної служби України на відповідний рік.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект Закону не потребує проведення консультацій з громадськістю, у зв'язку із чим не виносився на громадське обговорення відповідно до вимог Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996.

Проект Закону України не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності, тому на розгляд Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій не надсилався.

7. Оцінка відповідності

У проєкті Закону наявні положення, зокрема у частині питань захисту прав людини на власність, які охоплюються зобов'язаннями у рамках:

Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони;

Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод;

Хартії основоположних прав Європейського Союзу.

У проєкті Закону відсутні положення, що:

впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією;

створюють підстави для дискримінації.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертизи не проводилися.

8. Прогноз результатів

Реалізація Закону України сприятиме виконанню вимог Законів України від 29 жовтня 2019 року № 232-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення інженерно-технічного облаштування та утримання державного кордону» та від 24 лютого 2023 року № 2952-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України», забезпеченню національної безпеки і оборони, дотриманню режиму державного кордону України, виконанню Держприкордонслужбою завдань з охорони та захисту державного кордону України.

Закон не матиме впливу на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини.

Міністр внутрішніх справ України

Іван ВИГІВСЬКИЙ